

Микола Оніщук: «Лише сучасні (інноваційні) підходи в підготовці суддівського корпусу дадуть сподіваний результат»

Увага громадськості і правничої спільноти, зокрема, нині звернута до процесів оновлення вітчизняного суддівського корпусу, добору суддів та формування Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду і Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Науково-методичне забезпечення цих процесів, як відомо, покладено на Національну школу суддів України. Саме тому ми запросили до розмови ректора НШСУ, доктора юридичних наук Миколу ОНІЩУКА і наше спілкування стосується підготовки суддів.

— Миколо Васильовичу, як Ви оцінюєте результати діяльності Національної школи суддів у цій сфері?

— Для початку скажу, що створення науково-методичної інституції, яка б забезпечила системність незалежних стандартизованих екзаменувань для потреб судової системи було ініціативою школи та вимогою часу. Така потреба була обумовлена ходом судової реформи та втіленням екзаменаційних новацій у сфері суддівської кваліфікації. Й новостворений структурний підрозділ — Тестологічний центр — активно сприяв процесу оновлення суддівського корпусу, створивши та здійснивши рецензування більше двадцяти тисяч тестових запитань для складання анонімного письмового тестування і більше трьохсот практичних завдань. Наші завдання проходять повний цикл: розробка, внутрішнє та зовнішнє рецензування, предметна (фахова) експертиза, апробація та відповідне змістовне корегування.

Ці складові іспиту для забезпечення кваліфікаційного оцінювання і добору суддів за відгуками цільової аудиторії були серйозним випробуванням. Те, що для багатьох досвідчених правників і суддів тести і практичні завдання виявилися складними — свідчить про їх якість. Високу оцінку науково-методичному забезпеченню процесів добору дав і замовник — ВККСУ.

Створення Тестологічного центру, його інституційне становлення, формування фахового колективу текстологів дають впевненість у системності кваліфікаційних процесів у сфері правосуддя. Тому результатами роботи в цьому напрямку Школа задоволена.

— А чи плануєте навчати й готувати до роботи суддів новоствореного ВАКС, Вищого суду з питань інтелектуальної власності, нових суддів ВС?

— Враховуючи, що процедура добору суддів Вищого антикорупційного суду виходить на фінішну пряму, НШСУ завершує розробку відповідної навчальної програми, покликаній підготувати суддів до ефективної роботи в умовах постійної підвищеної уваги з боку громадськості. Орієнтаційний курс, тривалістю до трьох тижнів, ми плануємо провести ще до при-

значення переможців конкурсу на посади, або ж безпосередньо після рішення Вищої ради правосуддя про затвердження результатів конкурсів.

У рамках курсу ми будемо зміцнювати компетентність суддів щодо важливих питань боротьби з корупцією, законів, процедур і кращих міжнародних практик, розвивати їх навички управління розглядом складних справ, колегіальної роботи, вдосконалювати спроможності не піддаватися політичному та іншому тиску.

Для новопризначених суддів Верховного Суду на основі попереднього досвіду теж запропонуємо орієнтаційний курс. Його реалізація — це можливість для суддів отримати або ж поновити необхідні знання та навички для належного виконання повноважень суддів касаційної інстанції.

Мета програми також допомогти суддям усвідомити суттєво нову роль судді найвищої установи та касаційної інстанції в цілому, закладену судовою реформою.

Триває робота і над програмою підготовки переможців конкурсу на посаду Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Змістовне наповнення цієї програми матиме додаткові складові з огляду на спеціалізацію.

— За останні роки Національна школа суддів суттєво змінила доктрину суддівської освіти і, схоже, судді це оцінили. Чи варто суддівському співтовариству очікувати на чергові новації? Над чим працює школа зараз задля забезпечення високої кваліфікації суддів?

— Попри проведену докорінну модернізацію суддівської освіти, НШСУ планує втілити

широкий спектр інновацій в найближчій перспективі. Перш за все, ми активно працюємо над удосконаленням форм навчального процесу. Так, планується суттєве оновлення лекційного матеріалу, як змістовно, так і щодо інтерактивності наповнення. Розвиватимемо й іншу складову освітнього процесу — навчальні відеоролики. Їх буде підготовлено або актуалізовано для всіх найпопулярніших навчальних курсів.

Планується активно розвивати й такий формат суддівської освіти, як семінари-практикуми, який розробляється та проводиться для розкриття тем, котрі

ня інновацій у суддівську освіту, діджиталізацію освітнього процесу. Судді мають орієнтуватися в можливостях підвищення кваліфікації та користування цими можливостями онлайн — якщо простіше.

Вагома увага приділятиметься розвитку дистанційного навчання, впроваджуватимуться нові електронні курси, розширяться аудиторія споживачів цих послуг. Наша мета — збільшувати гнучкість і динамізм навчального процесу, створювати можливість для кожного слухача, незалежно від рівня суду й суддівської спеціалізації, працювати за рекомендованим особистим графіком підвищення кваліфікації. Відверто кажучи, це не лише вимога часу, але й нагальна потреба з огляду на інтенсивність суддівської професійної діяльності в умовах дефіциту суддівських кадрів.

— А як справи з підготовкою майбутніх суддів?

— Уже майже півроку Національна школа суддів України здійснює спеціальну підготовку кандидатів на посаду судді так званого «загального набору». На відміну від попереднього набору (у червні НШСУ завершила спецпідготовку 282 кандидатів, які мали 3 роки стажу на посаді помічника судді), цього разу в числі слухачів представники різних професій, зокрема. Двадцять науково-педагогічних працівників, 33 працівники суду, 64 прокурори, 83 адвокати, 179 представників інших сфер юридичної практики, в тому числі держслужбовці. Середній вік кандидатів — менше 40 років. Зауважу, майже половина майбутніх суддів молодші 35 років, і лише 11 кандидатів люди старше 50 років.

Приємно, що вся ця слухачська аудиторія старанна, позитивно налаштована, вмотивована на навчання, активна. Звісно, інтенсивний навчальний процес вдається не всім однаково легко — кілька слухачів з різних причин припинили проходження спеціальної підготовки. Додам також, що часу на спеціальну підготовку даного добору виділено більше — її тривалість складає 9 місяців. З них 5,5 місяця слухачі будуть відвідувати теоретико-практичні тренінги.

Сформована з урахуванням кращого світового досвіду інноваційна програма має метою формування в кандидатів на посаду судді практичних навичок та вмінь у застосуванні закону і веденні судового засідання, зміцненні рівня їх теоретичних знань у прикладному аспекті. Оцінюючи програму, слухачі НШСУ одностайні в тому, що тренінгові заняття, які стосуються, зокрема тем управління залогом судових засідань, особливості розгляду окремих категорій судових справ, застосування практики ЄСПЛ, психологічних аспектів діяльності судді є більш ніж актуальними. Школа теж прагне поглибити, соціономічну компетентність, що допоможе майбутнім суддям успішно вирішувати службові завдання, особливо в напружених чи стресових ситуаціях.

Вагому частині спеціальної підготовки присвячено стажуванню в судах й ознайомчим візитами до органів досудового розслідування та пенітенціарної системи, виконавчої служби, прокуратури і центрів правової допомоги. Стажування — важлива практична складова, адже в ході проведення тренінгів виявляється, що не всі слухачі мають однаково високий рівень розуміння судового процесу в першій інстанції. Для того, аби стажування було максимально ефективним, ми заздалегідь вивчили міжнародний досвід та впровадили в систему спецпідготовки інститут наставництва (коучингу). Нині кожен майбутній суддя має індивідуального суддю-наставника (коуча), який ділиться досвідом, «секретами» професії, допомагає оволодіти практичними навичками діяльності судді, а ще — планує, організовує і контролює проходження стажування.

— Як відомо, враження від діяльності будь-якого суду формується великою мірою завдяки його апарату. Як Ви оцінюєте прогрес вітчизняного правосуддя в цьому напрямку? Які плани по розвитку підготовки судового менеджменту?

— Тут же є зміни. Так, минулоріч навчання здійснювало-